

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum formæ per quas angeli cognoscunt res materiales sint innatæ, vel a
rebus acceptæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

modorum: vel ita quod vnū sit causa alterius. vel ita quod ambo ab vna causa causentur, quæ eandem formam vtrique imprimat: & secundum hoc diuersimode ponimus angelos materialia cognoscere ab eo quod Philosophi posuerunt. Nos. n. non ponimus angelos esse causas materialium rerum: sed Deum creatorem omnium visibilibus, & inuisibilibus, & ideo non potest in angelo esse similitudo naturalium rerum, nisi ab eo qui est materialium rerum causa. omne autē, quod aliquid habet, non a seipso, sed ab altero, est ei præter essentiam suā: & per hunc modum probat Avic. quod esse cuiuslibet rei præter primum ens est aliquid præter essentiam ipsius, quia omnia ab alio esse habent. vnde oportet quod similitudines rerum materialium in angelo existentes, sint aliud ab essentia ipsius impletæ in ipsum a Deo. Rationes. n. rerū materialium in mente diuina sunt quidē lux, & vita: vita quidem sunt, in quantum procedit ad rerum constitutionem in esse, sicut forma artis procedit in artificiatum: lux vero sunt, in quantum eadem impressiones quales efficiunt sibi similes in mentibus angelorum. Philosophi autem posuerunt rerum materialium esse angelos creatores. Et tñ secundum eorum positionem adhuc oportet, quod res materiales non per essentiam suam, sed per formas superadditas cognoscant. Similitudines enim effectuum nō sunt in causa nisi per modum, quo in ea est virtus ad producendum effectum, vt habetur in libro de Causis. Intelligentia autem non dat esse rebus inferioribus nisi per virtutem diuinam, quæ est in ipsa. vnde hanc eius operationem dicit diuinam. Et sic hæc virtus est ei non ex principis essentia suæ prodiens, sed ab alio accepta. & sic huiusmodi virtus est ei præter essentiam suam. vnde & similitudines materialium rerū si ponantur eius effectus, erunt præter essentiam ipsius Angeli. Et sic patet quocumque modo ponatur, quod Angelus non cognoscit res materiales per essentiam suā, sed per earum formas apud se existentes.

Ad primum ergo dicendum, quod exemplar proprii accipiat importat causalitatem respectu exemplariorū, quia exemplar est, ad cuius imitationem fit aliud. vnde & Dionysius ibidem sententiā Clemētis improbat volens exemplaria rerum dici rationes in Deo existentes. Si tñ exemplar large dicatur omne illud quod aliquo modo ab alio representatur, sic etiam Angelorum essentie, possunt dici exemplaria materialium rerū. Sed sicut essentia diuina est proprium exemplar vniuersiuisque rei per rationē idealem eius, quā apud se habet, ita & essentia Angeli est propria similitudo rei materialis secundū formam quam habet apud se, quamuis ista forma non sit idem quod essentia: sicut erat idea in Deo.

Ad secundum dicendum, quod essentia diuina est infinita vnde nō determinatur ad aliquod genus, sed colligit in se perfectiones omnium generū vt dicit Dionysius. cap. de Diuinis nominibus, & Philosophus, & Comar. eius in 5. Metaph. & ita potest esse per seipsam propria rerum omnium similitudo, & sic per ipsam possunt omnia perfecte cognosci. essentia autem Angeli est determinata ad aliquod genus. vnde non habet in se vnde sit similitudo materialium omnium, nisi ei aliud superaddatur, quo res in propria natura cognoscant.

Ad tertium dicendum, quod intellectu agente nō cognoscunt oīa quasi similitudine sufficiente ad cognoscendum oīa, eo quod non est actus oīum formarū intelligibilium, in quantum est hæc vel illa

forma, sed in quantum solum sunt intelligibilia: sed per intellectū agentem dicuntur cognosci oīa, sicut per principium cognitionis actuum.

Ad quartum dicendum, quod Angelus cognoscit res non per species particulares neque vniuersales eo modo quo formæ vniuersales sunt, quæ a sensibus abstrahuntur: sed eo modo quo sunt vniuersalia & particulariū similitudines, vt infra melius apparebit.

Ad quintum dicendum, quod lux corporalis si seipsam cognosceret, non propter hoc oēs colores determinate cognosceret, sed cognosceret eos solum in quantum sunt visibiles, alias etiam oculus videndo lucem, omnes colores videt, quod est manifeste falsum.

Ad sextum dicendum, quod intellectus Angelus, quantum ad hoc est medius inter intellectū diuinū & humanū, quod res alias cognoscit per formam essentia superadditas, in quo deficit ab intellectu diuino, se autem cognoscit per essentiam, in quo excedit intellectum humanum.

Ad septimum dicendum, quod auctoritas Dionysii non est intelligenda quod ita virtus & natura Angeli sit medium quo angelus alia cognoscit, sed quia modus cognitionis angelicæ sequitur proprietatem naturæ, & virtutis ipsius, non autem proprietatem naturæ rerum cognitarum, quod patet ex hoc, quia immaterialiter cognoscit materialia, & sensibilia sine sensu.

Ad octauum dicendum, quod speculum materiale si seipsam cognosceret, nullo modo essentiam suā cognoscendo cognosceret res alias, nisi quatenus cognosceret formas res illarū in ipso, nec differret vtrum formæ illæ essent acceptæ a rebus vel naturaliter inditæ.

Ad nonum dicendum, quod potentia cognitiua Angeli ordinatur ad nobiliorē actum eo quod potentia naturalis rei materialis, vnde quantum ad rebus admittit, indiget, nihilominus perfectior, & dignior remanet.

Ad x. Dicendum, quod cognoscens non habet ad cognoscibile sicut comburens ad combustibile, quorum vnum est agens, & alterum patiens: sed cognoscens, & cognoscibile se habent, vt vnum principium cognitionis, in quantum est cognoscibile, & cognoscens se fit aliquo modo cognoscit, vt ex prædictis patet, & ideo ratio non sequitur.

ARTICVLVS IX.
Vtrum forma, per quas angeli cognoscunt res materiales sunt innate, vel a rebus acceptæ.

Nono quaeritur, vtrum forma, per quas angeli cognoscunt res materiales, sint innate, vel a rebus acceptæ. Et vtrum quod nō sunt innate. In hoc enim differt scientia speculatiua a practica, quod practica est ad res, speculatiua a rebus, sed angeli non habent de rebus materialibus scientiam practica, cum non sint earum factores, vt Damascenus dicit, sed speculatiua tantum. ergo scientia eorum est a rebus accepta, & non per species innatas.

¶ 1. Præter. Ephes. 3. dicit. Vt innotescat principatus, & c. vnde accipit Hieron. quod angeli in vltima incarnationis didicerunt ab Apollolis scientiam, quæ per species innatas nō est ab aliis acceptata. ergo nō est per species innatas acquirere se habent ad præscientia, & futura: scientia autem angelorum non se habet æqualiter ad veraque, cū scientia præsentia, ignorent autem futura. ergo angelorum scientia non est per species innatas.

xi. meta. in princ.

In propo. 12. tom. 3. inter opera Arist.

Loco citato in arg.

¶ 6. multum a principio. & Philosophus. in 5. metaph. com. m. 21.

tia illa speculatiua & practica scientia non est per se, sed per accidens, in quantum scilicet sunt humana. homo enim de rebus quas ipse non facit, non habet cognitionem, nisi per formas a rebus acceptas, secus autem est de angelo, qui habet a sui creatione formas rerum sibi inditas.

AD SECVNDVM dicendum, quod mysterium incarnationis, primo est scitum ab angelis quam ab hominibus, unde & homines de ipso per angelos sunt edocti, ut dicit Dion. c. 4. celestis Hierar. Ipsi enim incarnationis mysterium mundo absconditum a sæculis cognouerunt, & per angelorum ecclesiam, quæ est in celestibus, principibus, & potestatibus, huius mundi prædictum mysterium innouit, ut exponit Aug. s. super Gen. ad literam. Et quod ibi dicitur de ecclesia, referendum est ad ecclesiam angelorum, ut Aug. exponit s. super Gen. ad literam, quamuis Hieron. contrarium dicere videatur. Sed tamen verba eius non sunt hoc modo intelligenda quod angeli ab hominibus scientiam acquirant, sed quia Apostolis prædicantibus res iam completas quæ fuerant prius per prophetas prædicatæ angeli plenius cognouerunt, sicut plenius sciunt præsentia quam futura, ut infra patebit.

AD TERTIVM dicendum, quod angeli quamuis futura non cognoscant aliqua, quæ tamen dum sunt præsentia, sciunt, non tam sequitur ex hoc quod species aliquas a rebus accipiant, per quas cognoscunt: cum enim cognitio fiat per assimilationem cognoscantis ad cognitum, hoc modo contingit nouam cognitionem de aliquo accipere, quomodo contingit de nouo aliquid alicui assimilari: quod quidem contingit dupliciter. Vno modo per motum suum. Alio modo per motum alterius ad formam, quam ipse iam habet. Et similiter, aliquis incipit de nouo aliquid cognoscere. Vno modo ex hoc quod cognoscens de nouo accipit formam cognitum, sicut in nobis accidit. Alio modo per hoc, quod cognitum de nouo peruenit ad formam quæ est in cognoscente. Et hoc modo angeli de nouo cognoscunt præsentia que prius fuerunt futura, ut puta si aliquid nouum erat homo, ei non assimilatur intellectus angelicus per formam hominis quam habet apud se: sed cum hoc incipit esse homo secundum eandem formam incipit intellectus angelicus sibi assimilari sine aliqua mutatione facta circa ipsum.

AD QVARTVM dicendum, quod sicut in intellectu non est ipsa forma qua res existit, sed similitudo eius, ita distincta cognitio aliquarum rerum non requirit ut apud cognoscentem sint ipsa distinctionis principia, sed sufficit quod apud ipsum sint eorum similitudines, nec differt vnde cumque ille similitudines accipiatur quantum ad cognitionem distinctam.

AD QVINTVM dicendum, quod intellectus angeli sine hoc quod acquirat novas formas intelligibiles, potest aliquid de nouo intelligere dupliciter. Vno modo per hoc quod aliquid de nouo assimilatur illis formis, ut iam dictum est. Alio modo per hoc, quod intellectus confortatur aliquo fortiori lumine, ad plures cognitiones ex eisdem formis eliciendas, sicut ex eisdem formis in phantasia existentibus superueniente lumine prophetiæ aliqua cognitio accipitur, quæ accipi non poterat per lumen naturale intellectus agentis.

AD SEXTVM dicendum, quod verbum Philosophi est intelligendum de vniuersali, secundum quod est in comprehensione nostra, qua comprehendimus res naturales: hoc enim est a rebus naturalibus acceptum. Sed vniuersale etiam in nostra com-

prehensione existens respectu artificialium non est posterius, sed prius, quia per formas artis vniuersales apud nos existentes artificiatæ producuntur, & similiter per rationes æternas Deus producit res naturas a quibus effluit forma in intellectu angelico: unde non sequitur quod forme intellectus angelici sint posteriores rebus: sed quod sint posteriores rationibus æternis.

AD SEPTIMVM dicendum, quod cognitum est in cognoscere similiter: siue cognitum forma in cognoscente existens sit a cognito accepta, siue non, & ideo ratio non est ad propositum.

AD OCTAVVM dicendum, quod non est proportio inter lumen intellectus angelici, & res sensibiles, ut per lumen prædictum efficiantur actus intelligibiles, ut ex prædictis patet, & ideo ratio non sequitur.

AD NONVM dicendum, quod anima non formatur in ipsa aliqua forma nisi aliquibus formis simpliciter in ipsa: & ideo ut ex dictis patet, non cogit ratio.

ARTICVLVS X.

Vtrum angeli superiores habeant cognitionem per formas magis vniuersales quam inferiores.

DECIMO queritur, vtrum angeli superiores habeant cognitionem per formas magis vniuersales quam inferiores. Et videtur quod non. Superiorum enim angelorum cognitio perfectior est, quam inferiorum: sed quod cognoscitur in vniuersali, imperfectius cognoscitur, quam quod in particulari. Ergo superiores angeli non cognoscunt per formas magis vniuersales.

¶ 2 Præ. Si cognitio superiorum est vniuersalis, quam inferiorum: aut hoc est quantum ad operationem, aut quantum ad cognitionem. Quantum ad operationem, quia non sunt operatores rerum, ut Damasc. dicit: nec quantum ad cognitionem, quia omnes cognoscunt res naturales sensibiles superiores quam inferiores. Ergo superiores angelorum cognitio non est magis vniuersalis.

¶ 3 Præ. Si omnia que cognoscunt in rebus angelici, etiam superiores cognoscunt, & tamen formas magis vniuersales, oportet, quod forma que est in intellectu superioris, ad plura se extendat. Sed idem non potest esse propria ratio plurium. Ergo angeli superiores non cognoscunt res in propria natura, & sic imperfectius cognoscunt quam inferiores, quod est absurdum.

¶ 4 Præ. Cognitio angelorum est in virtute, & naturam cognoscens, ut dicit Dion. 7. c. de Diuinis nomi. sed natura superioris angeli est magis actiua, quam natura inferioris. Ergo & similiter cognitio: sed cognitio vniuersalis est in potentia, cognitio vero in particulari est actus. Ergo superiores angeli cognoscunt res per formas minus vniuersales.

IN CONTRARIVM, est quod dicit Dion. 12. c. Celestis Hierar. vbi dicit, quod superiores angeli, ut Cherubin, habent scientiam altiore, & vniuersaliorem: inferiores autem angeli habent partialem, & subiectam scientiam.

¶ 2 Præ. In lib. de Causis dicitur, quod intelligentie superiores continent formas magis vniuersales.

¶ 3 Præ. Superiores angeli sunt simpliciores quam inferiores. Ergo & formæ in eis sunt simpliciores, ergo & magis vniuersales, quia quod est vniuersalius, est simplicius.

RESPON. Dicendum, quod potentia que ad multa se habet, determinat ad vnum per actum. Unde forma, & actus inuenit esse principium vniuersis: sed potentia inuenit esse principium multiplicationis, & diuinitatis. Et quæ efficacia rei in operando est ex hoc, quod est

A medio illius.

Ca. 19. to. 3.

Ibidem loco citato in argumentum.

ar. 72. huius quest.

In corp. ar.